

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 6. oktobra 2022 - Leto XXXII, št. 40

SIMPOZIJ O ŠEGI, KI V TREH DRŽAVAH SPODBUJA ŽENITEV

Štiri najbavški v Sloveniji, pa bavški od celoga sveta
stran 4

Nej je roka, liki rauka
stran 6

Gda sam ostanješ
stran 8

SIMPOZIJ O ŠEGI, KI V TREH DRŽAVAH SPODBUJA ŽENITEV

»Borovo gostüvanje je bilo opisano že v raznih krajih in obdobjih, odkar pa se je prvič pojavilo v etnoloških raziskavah, se poraja vprašanje, od kdaj pravzaprav poznamo to šego in kakšno je njeno razmerje z vleko ploha. S kolegico Marijo Kozar - Mukič, ki je to raziskovala v Porabju, sva se velikokrat pogovarjali, da bi se bilo enkrat dobro uvesti in ta vprašanja dati na mizo. Ampak seveda s sodelovanjem madžarskih in avstrijskih etnologov. Ne samo zato, ker se šege 'vleka ploha', 'borovo gostüvanje', 'Blochziehen' in 'rönkhúzás' pojavljajo na vsem tem območju, temveč ker je prvi znani prekmurski 'pop' Franc Bükvič povedal, da je izvorno šego videl v Obrajni (Halbenrainu) na avstrijskem Štajerskem.«

S temi besedami nam je znanstvena svetnica Inštituta za slovensko narodopisje (ISN) Znanstvenoraziskovalnega centra (ZRC) SAZU v pokouju dr. Mojca Ravnik pojasnila, zakaj je s kolegi dala pobudo za sklic mednarodnega simpozija o omenjenih šegah. Posvetovanje, ki so se ga v prostorih Slovenskega doma v Monoštru 26. in 27. septembra udeležili poznavalci iz Slovenije, Madžarske in Avstrije, je potekalo v organizaciji Slovenskega etnološkega društva (SED) v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem (SEM), ISN ZRC SAZU in Zvezo Slovencev na Madžarskem (ZSM).

Udeležence simpozija je v imenu gostiteljev pozdravila predsednica ZSM Andrea Kovács in izpostavila, da sodeluje pri izvedbi borovih gostüvanj z več kot stoletno tradicijo v Porabju tudi njena organizacija. Vesela je, da je ta element kulturne dediščine živ še danes in da v pustnem obdobju pritegne vse generacije domačih Slovencev. V imenu programskega in organizacijskega odbora simpozija je udeležence pozdravila tudi mag. Adela Pukl ter na kratko predstavila Slovensko etnološko društvo in Slovenski etnografski muzej. Nato se je v dveh dneh simpozija zvrstilo kar dvanajst znanstvenih predavanj, pretežni del je potekal v slovenskem jeziku. Ker pa so se posveta ude-

ležili tudi madžarski in nemško govoreči avstrijski etnologi, so bile predstavitve projicirane

»Mednarodni pogovor je nujen, če hočemo razumeti, kako stara tradicija je borovo gostüvanje.« je podčrtala ena od pobudnik simpozija, etnologinja dr. Mojca Ravnik

tudi v angleškem jeziku. Nekaj posebnega je bil prispevek dr. Sándorja Horvátha iz Sombotela, ki je svoje ugotovitve podal v (gradišćansko)hrvaškem jeziku.

V prispevku pomurske etnologije Jelke Pšajd - ki ga je predstavila Mojca Ravnik - so lahko navzoči spoznali značilnosti borovega gostüvanja v Prekmurju. Ob poteku, različnih poimenovanjih in vrednotah šege je bila prikazana hudomušnost in iznajdljivost likov, medtem pa je avtorica problematizirala tudi letnico prve znane izvedbe dogodka v Prekmurju.

Mojca Ravnik je nato opozorila na odprta vprašanja razvoja borovega gostüvanja v Prekmurju in Sloveniji. Spraševala se je, ali gre za posebno varianto starejše vleke ploha, ali pa za dve različni šegi. Predavateljica je še podčrtala plodonosno simboliko drevesa, na koncu pa predvajala prvi dokumentarni film na slovenski televiziji, ki ga je prav o tej šegi leta 1958 posnel etnolog Boris Kuhar.

V imenu domače stroke je spregovorila Marija Kozar - Mukič, ki je med drugim izpostavila posebnosti borovih gostüvanj v okolici Monoštra. »Odvijajo se v dveh jezikih, v porabskem

slovenskem narečju in madžarsčini. Razlikujejo se od madžarskih uprizoritev, kjer so lahko neveste tudi fantje, ženi pa dekleta - v Porabju ne gre za 'narobe svet'. Pri nas se borovo gostüvanje prireja vedno v izvornem času, v izvornem okolju in na izviren način,« nam je v kasnejši izjavi dejala porabska etnologinja in dodala, da namen današnje šege ni sramotenje neporočenih, temveč spodbujanje mladih, naj poskrbijo za naraščaj. Po krajšem porabskem filmu je prisotne nagovoril predsednik Držav-

ne slovenske samouprave Karel Holec. V porabščini se je spominjal, kako so v Andovcih po daljšem zatišju leta 1994 na njegovo

Posveta so se udeležili poznavalci te pustne šege iz Slovenije, Avstrije in Madžarske ter tudi gostje, med njimi generalna konzulka Metka Lajnsček in predsednica ZSM Andrea Kovács

pobudo spet organizirali borovo gostüvanje. Povedal je, da se dandanes kraj za izvedbo šege določa z žrebom, tako naj bi bilo borovo gostüvanje obustu 2023 v Števanovcih.

Sledili sta predavanji dveh etnologov iz središća Železne županije. Dr. Péter Illés je razpravljal o časovno in krajevno spremenjenih družbeno-kulturnih okolišćinah pustne vleke ploha, pri čemer je opozoril na njen prehod iz šege v praznova-

nje, nato v prireditve, končno pa v turistično atrakcijo. Sándor Horváth se je posvetil pustnim lažnim porokam ob madžarsko-avstrijski državni meji in izpostavil, da je bilo smešenje neporočenih žensk posebnost Srednje in Vzhodne Evrope. Hkrati pa je podčrtal, da so bile vleke ploha odlična priložnost veseljačenja v časih, ko ni bilo do poroke.

Naslednji dan so udeleženci od vodje Narodopisnega inštituta v Salzburgu mag. dr. Michaela J. Gregerja lahko izvedeli, da je prvo monografijo o vleki ploha v nemškem jeziku napisal dunajski učitelj Karl-Magnus Klier; njegove ugotovitve pa so kasneje vključili v Avstrijski narodopisni atlas (ÖVA). Vodja Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik iz Celovca mag. Martina Piko - Rustia je podčrtala, da poglobljena raziskava o vleki ploha na Koroškem (s Kanalsko in Mežiško dolino) še manjka. Kot posebnost je navedla, da so pred hišami neporočenih odrezali kos ploha in jim ga izročili, o tem je zavrnela tudi film.

za nesnovno kulturno dedišćino v Železni županiji). Povedal je, da je bilo Borovo gostüvanje porabskih Slovencev leta 2015 vpisano v Državni register nesnovne kulturne dedišćine. Avtorica referata navaja pogoje za vpis, opisuje postopek za uvrstitve nekega elementa dedišćine ter izpostavlja, da mora kandidaturu vložiti skupnost sama. Seznam nesnovne kulturne dedišćine v Avstriji pa je na primeru vleke ploha v tirolskem kraju Fiss predstavila mag. Cristina Biasetto.

»Pogoj za vpis v slovenski register nesnovne kulturne dedišćine je, da enota ustreza definiciji Unesca,« nam je pojasnila muzejska svetnica SEM dr. Nena Židov in dodala: »Zelo pomembno je, da so te vsebine še vedno žive, da ljudje šego poznajo, skrbijo zanjo, zažele- no pa je tudi, da jo prenašajo na mlajše rodove.« V predavanju je skupaj z mag. Anjo Jerin še podčrtala, da je bilo v slovenski register do konca maja 2022 vpisanih 107 enot, med njimi 14, povezanih s pustovanji.

Po ogledu filma o borovem gostüvanju v prekmurskih Križevcih v letu 2002 je bila sklepna razprava. Etnologi iz treh držav so se zedinili, da je treba preučiti možnost prijave šege na reprezentativni seznam nesnovne kulturne dedišćine človeštva Unesca. Zaposili bodo torej koordinatorje iz posameznih držav, naj se lotijo usklajevanja, obenem pa preverijo, če določeni elementi šege ne žalijo občutljivosti določenih družbenih skupin.

Sodelujoči so se dogovorili, da se bodo - tudi po spletu - še naprej sestajali, saj so se ob odgovorih porodila tudi nekatera nova vprašanja. Izbira kraja za mednarodni simpozij pa je bila prav gotovo simbolična: slovenska etnološka stroka je tako izkazala podporo majhni zamejski skupnosti, ki se ob materinščini oklepa tudi svojih tradicij. (Montaža na prvi strani: posnetki s porabskih borovih gostüvanj - Dolnji Senik, 1955; Števanovci, 1972; Gornji Senik, 1973 in 2014; Verica 2016; Sakalovci, 2019).

-dm-
foto: Silva Eöry

Vsak drugi teden že trideset okroglih let

Približuje se 10. oktober, ki je pomemben datum za uredništvo oddaje Slovenski utrinki. Na ta dan leta 1992 je namreč prišel na spored madžarske televizije prvi magazin za domače Slovence, ki se vse do danes oglašva vsak drugi teden. Ob trideseti obletnici sva se o preteklosti, sedanjosti in prihodnosti oddaje pogovarjala sourednika *Ibolya Dončec - Merkli in Dušan Mukič*.

- Ibolya, nekoč si mi dejala, da si bila pred tridesetimi leti še precej neizkušena na področju novinarstva, zato si bila vesela pomoči Elizabete Bernjak, Marijane Sukič in Ernesta Ružiča. Že nekaj mesecev kasneje pa se ti je pridružila Andrea Kovács. Kakšne cilje ste si takrat zastavili?

»Z oddajami smo želeli ohranjati in razvijati jezik Slovencev na Madžarskem, hkrati pa negovati njihovo kulturno dediščino. Ta je bila v tistem času še močno živa med ljudmi, zanj pa so skrbela tudi kulturna društva. Takrat so domačini še dobro poznali stare šege in navade, pripovedovali so pravljice, peli ljudske pesmi. Vse to in nekdanja opravila porabskega človeka nam je uspelo ovekovečiti s svojo kamero. Ti prispevki predstavljajo dragocen delček našega arhiva.«

*- Zagotovo je naš televizijski arhiv nekaj posebnega, saj hranimo odtis načina življenja porabskih Slovencev od političnih sprememb vse do danes. V primerjavi s - prav tako bogatim - arhivom časopisa *Porabje in Radia Monošter* pa je prednost naše zbirke morda ta, da vsebuje videoposnetke o nekdanjih dogodkih in o ljudeh, ki jih več mogoče niti ni med nami.*

»Med brskanjem arhiva se soočamo s tem, koliko zanimivih življenjskih zgodb smo spoznali. Sogovorniki so nas zmeraj sprejeli z veseljem,

la. V začetkih ste več poročali o vaških praznovanjih in prizadevanjih Porabcev za mejne prehode, predstavljali ste več zanimivih

- Pandemija koronavirusa je tudi nas močno prizadela, v obdobjih zaprtosti so v Porabju priredili komaj kakšen dogodek. V tem času smo pripravljali daljše prispevke, ponavadi z enim samim sogovornikom. Oddaje so postale skoraj izključno 'porabske'.

»Če se bo epidemiološka slika trajno izboljšala, bomo morali večkrat obiskati Slovenijo. Predvsem zaradi madžarskih gledalcev, ki jih bolj pritegnejo prispevki o zanimivostih in znamenitostih prelepe sosednje države. Bomo pa se morali potruditi in oговорiti tudi mlade gledalce. Ukvarjati se bomo morali z vsebinami, povezanimi s sodobnim načinom življenja, popularno

to, da so doma na Gornjem Seniku, v Števanovcih ali v kakšni drugi vasi ob tromeji. Kmalu bomo tudi v uredništvu potrebovali mlado novinarko ali novinarja s svežim pogledom na svet.

»Več kot desetletje delava dva novinarja-urednika z enim samim snemalcem-montažerjem. Čeprav smo se ob začetkih dolga leta na teren odpravljali še z drugim stalnim sodelavcem Lászlóm Sefcsikom, je danes za posnetke in tehniko odgovoren edinole Géza Doma. Prav tako kot jaz sodeluje pri oddajah tudi on že vseh trideset let. Sama od letošnjega januarja delam upokojena, snemavec pa je tik pred upokojitvijo. Prizadevamo si, da bi našli mlade sodelavce, ki bi s prav takšno vdanostjo in zanimanjem nadaljevali naše delo.«

-Vsekakor ostaja poglavitno vprašanje, ali bo še možno o kom, s kom in za koga pripravljati te magazine.

»Te oddaje, jasno, sestavljamo v prvi vrsti za porabske Slovence. Veseli pa smo, da naše magazine od samih začetkov predvaja tudi slovenska javna televizija. Na podlagi odzivov iz Slovenije in Madžarske ugotavljamo, da jih oddaje spremlja veliko gledalcev prek spletnih portalov mediaklik in 4D. Televizija Duna TV namreč vrta Slovenske utrinke v precej slabih terminih, zgodaj zjutraj in zgodaj popoldne. In to celo isti dan, vsak drugi četrtek.«

- Na koncu najinega premišljevanja lahko le izraziva upanje, da se bodo Slovenci na Madžarskem o življenju svoje skupnosti še dolgo informirali iz naših magazinov, ob tem pa spoznali lepote in zanimivosti svoje pokrajine in matične domovine. In da bomo doživeli še veliko takih okroglih jubilejev...

-dm-

Ekipo Slovenskih utrinkov: snemavec-montažer Géza Doma, urednica-napovedovalka Ibolya Dončec Merkli in odgovorni urednik Dušan Mukič v sombotelskem studiu

z odprtimi rokami. Vzeli so si čas, da se pogovorijo z nami. Z leti pa je, žal, ostajalo vse manj ljudi, ki bi znali pripovedovati v pristnem porabskem narečju.«

- Starejši na žalost odhajajo, tisti mlajši, ki se obvladajo domačo govorico, pa uporabljajo zmeraj več besed iz knjižne slovenščine. To sicer ni narobe, saj se jezik tako razvija. Kljub vsemu pa se trudimo, da bi del svojih prispevkov pripravili v porabsčini. Nekoč nam je nekdo iz Slovenije celo sporočil, naj podnaslovimo tudi narečne izjave, kajti v matici slabše razumejo naše govore.

»Tega zaradi tehničnih razlogov ne moremo rešiti, saj ne moremo ob madžarskih podnapisih dodajati še knjižnoslovenske. Podnaslavljanje pa nam prinaša veliko prednost v primerjavi s časopisom ali radiem, kajti tako smo lahko hkrati dvojezični. To ponuja gledalcem pomoč pri učenju jezika, naše magazine pa tako lažje razumejo tudi člani večinskega in matičnega naroda.«

- Vsebina oddaj se je v treh desetletjih precej spremenila.

človeških usod. Iskali ste skupne točke, ki Porabce povezujejo s sosednjo Slovenijo, v prvi vrsti z Goričkim.

»Tega se deloma držimo

»Dragi moj sausad, posaudi mi kolau« porabska ljudska melodija v signalu oddaje ostaja že trideset let nespremenjena, zamenjala se je le grafična podoba magazina.

tudi danes. Je pa res, da je domačih dogodkov, ki jih prirejajo predvsem Zveza Slovencev na Madžarskem, Državna slovenska samouprava in Generalni konzulat Republike Slovenije v Monoštru, zmeraj več. Te organizacije so vesele, če pridemo poročati o njihovih programih. Poleg prirediteljev pa dandanes veliko pozornosti namenjamo na primer tudi gospodarstvu, kmetijstvu, turizmu, gastronomiji, likovni umetnosti in glasbi.«

glasbo ali športom. Lahko pa bi predstavili tudi zanimive mlade ljudi, ki jih je v Porabju kar nekaj.«

- Tukaj se poraja vprašanje jezika. Nekateri so nam predlagali, naj pripravljamo prispevke o mladih Porabcih v madžarskem jeziku. Sam pa nisem prepričan, da bi v tem primeru še naprej ostali Slovenski utrinki. Je pa res, da so vsi ti mladi močno navezani na Porabje, ponosni so na

PREKMURJE

Inovacije

Gospodarska zbornica Slovenije je letos pa podelila nacionalna priznanja za najbavke inovacije. Za najviša priznanja se je potegovalo 45 slovenskih inovacij, stere so se na regionalnih razpisih uvrstile med najbavke. Podeljenih je bilau 7 zlatih, 23 srebrnih, 12 bronastih priznanj pa ške tri posebna za inovacijski izziv.

Priznanja so daubile tudi vse štiri inovacije, stere je na nacionalni izbor poslala Pomurska gospodarska zbornica. Zlato priznanje je dobila firma Cleangrad za drsne dveri za čiste prostore. Dveri, takših je do zdaj na svejti ške niške nej napravo, so na pobudo svojih poslovnih partnerov v toj prleški firmi razvijali tri leta. Srebrno priznanje sta daubili firmi Varis Lendava in Avirings iz Murske Sobote. Lendavska firma ga je dobila za vitko steno (vitka stena LSCC-GK), samonosilni konstrukcijski gradbeni element, s pomočjo steroga je mogauče prilagoditi prostor potrebam uporabnika in povečati bivalno površino modula stavbe, že zgotovlene kaupance. Srebrno priznanje je za sledilni obroček za športne ftice, golaube pismonoše, dobila firma Avirings. Dé za najbolje léki GPS-sledilnik na svejti, steri ftice ne mauti preveč pri njihovem lejtanju. Bronasto priznanje pa je dobila firma Roto Eco za svojo čedno hišno črpalko RoPump. V 21-tij lejtaj zberanja najbavkih inovacij v Pomurji so firme do zdaj predstavile že okauli 150 inovacij, pri sterih je sodelovalo 354 inovatorov. Vse té inovacije so najšle paut na tržišča v obliki dobrih produktov, steri so poskrbeli tudi za odperanje nauvih delovnih mest v regiji.

Silva Eöry

Robert Rojko - predsednik PGD Korovci

ŠTRTI NAJBAVKI V SLOVENIJI, PA BAVKI OD CELOGA SVETA

Med 17. in 24. julijušom je bila v Celji gasilska olimpijada. Na največšom gasilskom tekmovanju

Robert Rojko (Kejp: Vestnik)

na svejti, stero je samo vsakša štiri leta, so iz Pomurja kak edini sodelovali člani B Prostovoljnoga gasilskoga društva (PGD) Korovci. Dosegnoli so trnok dobro, štrto mesto. O tom sam se pogučavala z Robertom Rojkom, predsednikom PGD Korovci. »Naše društvo ma že dugo tradicijo, vej pa smo letos proslavili 120. obletnico svojo-

Korovski gasilci so bili trnok dobri, 4. na olimpijadi (Kejp: PGD Korovci)

ga obstoja. V etom leti se je pri nas rejsan dosta vsega godilo. Z rezultatom, steroga smo dosegnoli v Celji, smo trnok zadovoljni. Rejsan je bilau tak, ka smo dojobladali cejli svejti, samo Slovenije nej.« je v smeji pravo sogovornik, steri je biu zadovolen tudi z vzdušjom in vsem tistim, ka se je tisti keden godilo v Celji. Organizerali so tudi avtobus, s sterim so prišli navijači drukolnivat za njih: »V našoj vesnici je samo 50 ramov, pa smo vseeno bus hitro

napunili. Od 160 prebivalcov nas je bilau 60, če ške nej neka več, tam.«

Korovski gasilci so nej bili prvo paut na olimpijadi, vej pa je bila skor ista ekipa leta 2001 na Finskom, v kraji Kuopio, gé so bili osmi, te ške kak ekipa A: »Tau tak gé, ka tisti, steri majo v ekipi starostno povprečje do 30 let, nastopajo v kategoriji A, starejši, vsi morejo biti stari nad 30 let, pa v kategoriji B. Se pa tu dobivajo dodatne točke, tak ka tisti, steri so starejši, dobijo več točk in so te malo v prednosti. Mi smo mogauče ške malo premladi, čiglij mamu v povprečji 50 let, samo ka so druge slovenske ekipe bile starejše, zatau smo jih tudi s trnok dobrim časom žmetno zgrabili. Morem ške tau povedati, ka je ta ekipa vajo (gyakorlat), stero smo pred 21-imi leti na Finskom napravili v 35. sekundaj, zdaj pa, čiglij smo telko starejši, smo za njau ponücali samo 34 sekund.«

Tau, ka so tak dober rezultat dosegnoli, je tudi zavolo toga, ka so se rejsan trnok dobro pripravili, sploj fejt zadnje tri mesece pred olimpijado. Tak so meli tudi eno trenerko, stera je skrbela za atletski tau priprav: »Starejši motor se malo duže segrejava, zatau trbej malo več delati, ka prideš v pravi pogon.« Tudi sama paut do olimpijade je nej bila tak léka, vej pa so prva, leta 2018, gvinili na občinskem gasilskom tekmovanju Občine Cankova, po

tistom so bili najbavki ške na regijskom tekmovanju, stero je bilau 23. septembra 2019 v Lipi. Na državnem tekmovanju, na sterom je sodelovalo 44 slovenskih gasilskih enot, so dosegnoli 4. mesto, stero jih je pripelalo na izbirno tekmovanje v Slovenski Bistrici, na sterom je sodelovalo osem najbavkih ekip z državnoga tekmovanja. Korovski gasilci so tudi tu dosegnoli 4. mesto, stero je dojšlo za tau, ka

Korovski gasilci. Robert Rojko stoji tretji z leve strani (Kejp: PGD Korovci)

so prišli na olimpijado: »Že od prvoga januara smo, prva dvakrat kedensko, trenerali, sledkar pa že trikrat kedensko. Kombinerali smo tak atletski tau kak praktični tau z motoriko, na konci pa ške štafeto. Na žalost je nej šlo brez poškodb, sploj zatau, ka smo tudi pozimi leko samo zvüna trenerali. Najüše je bilau tau, ka se nam je na uradnom treningi, tau je bilau konec mejseca majuša, poškodüvo eden najbolje fontoških tekmovalcov, drugi vodar, tak ka smo dober mesec pred olimpijado ške zamenjavo za njega mogli najti. Pa tudi tau se nam je pršikalo.« Na olimpijadi gasilci tekmujejo v dvej disciplinaj. »Prvo je trodelni napad, vaja z motorno brizgalno, gé prvo moreš vküper dati sesalni vod, po tistom pa ga prikapčiti na motorno brizgalno. V istom cajti napadalci sestavljajo napadalni vod, tlačne cevi, te pa ške vodari položijo vod za drugi napadalni vod. Drugi napadalec napravi več kak 100

metrov šprinta, drugi pa majo dosta različnih obratov in gibanja. Tau je rejsan trnok dinamična disciplina,« je raztolmačo prvi napadalec. Drugi tau tekmovanja je štafetni tek. Vsakši od osmih tekmovalcov prebeži 50 metrov, te pa štafeto, ročnik, da drugomi gasilci: »Na trej poljih so ške ovire, ena je šest metrov duga brv zdignjena za pau metra, druga je preskok prej 1,5 metra visike

ovire, tretje pa osem metrov dugi rov, steri ma 70 centimetrov premera, skauzi steroga se more tekmovalce med bežanjom notri vreči in na drugi strani brž vöprileteti.« Robert Rojko, steri je že od malih nau gasilec, vüpa, ka do korovski gasilci ške gda meli priliko, ka dejo na olimpijado. Trbej ške povedati, ka so Korovci »vesnica gasilstva in zabave. Okauli leta 2000 smo začnili vsakšo leto organizirati nočno gasilsko tekmovanje, letos pa smo ga zavolo naše okraugle obletnice nej meli. Furt mamu dobre pevce in skupine, letos je tau bila erična jugoslovanska pevka Neda Ukraden, tak ka je rejsan veselo bilau. Lidge so v tej kovidskih lejtaj gratali lačni družjenja in zabave. In tau se je tudi ob toj priliki pokazalo.« (Kejp na 1. strani: Za korovske gasilce je v Celji drukolnivala skor cejla vesnica (Kejp: PGD Korovci))

Silva Eöry
Kejpi: PGD Korovci in Vestnik

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

V 20. številki časopisa Porabje, stera je vöprišla 8. oktobra 1992, je na prvi in drugi strani Ernest Ružič piso o obiski delegacije vogrskoga parlamenta v Sloveniji: »Vodil jo je predsednik parlamenta dr. György Szabad, v njej pa so bili poslanci vseh šestih parlamentarnih strank. Po pogovoru s pripadniki madžarske narodnosti v Murski Soboti so nadaljevali in končali pogovore v Ljubljani. Predsednik parlamenta je na pogovoru v Murski Soboti prekmurskim Madžarom obljubil pomoč pri uresničevanju najpomembnejših nalog in hkrati poudaril, da je pomoč potrebna tudi majhni manjšini, porabskim Slovencem. Andreju Gerenčerju, predsedniku soboške občinske skupščine, je gost iz Budimpešte izročil osnutek zakona o narodnostnih in etničnih manjšinah. O tem zakonu je bil kasneje govor tudi na pogovoru s predsednikom dr. Francetom Bučarjem, pa tudi na novinarski konferenci v tiskovnem središču slovenske vlade.«

Na prvi stran so bralci leko prešteli ške tau zanimivo novico: »In končno se bo le zgodilo! Če boste vključili televizor 10. oktobra (soboto) ob 10.45, boste zagledali na 2. programu madžarske televizije napis SLOVENSKI UTRINKI. To je namreč naslov slovenske oddaje na madžarski televiziji, ki si jo bomo lahko ogledali vsak drugi teden. Informativna oddaja bo poročala o življenju slovenske narodne skupnosti na Madžarskem. To bo torej oddaja o nas in za nas. Verjetno se še spomnite, da je v Pečuju delovalo uredništvo »Našega ekrana«, kjer so se pripravljale oddaje o Srbih, Slovencih in Hrvatih na Madžarskem. Ker pa je Porabje tudi geografsko oddaljeno od Pečuja (da o drugih zaviralnih elementih niti

ne govorimo), se je v oddaji redkokdaj pojavljalo. Zato smo lahko veseli, da imamo prvič v zgodovini na televiziji lastno oddajo. Upajmo, da jo bodo gledali v večini slovenskih družin. Dragi naši bralci! Torej ne pozabite vključiti televizorja vsako drugo soboto malo pred enajsto uro! Slovenskim utrinkom pa srečno pot!«

DOMOVINA V TRI RUSAGAJ pa je na tretji strani članek, steroga je napiso Karči Holec. »Bojna je furt strašna, dapa najbola te, če mlajši trpijo. Gda daržino ranc vtargnajo pa mlajši se »nosijo kaulak po svejta kak mali vtiči« zato, ka nejmajo žena, stera je z Rusičkoga. Kak je prišla sé? Od tauga parpovejda nam Tanja Pečara. »Davet lejt stara sam bila, gda so ma Nemci odpelali od dauma, s Studenta. Ta ves je v Rusičkom (v Ukrajini), tri kilomejtra dalač od Beregszásza. Doma nas je pet mlajšov bilau. Dja sam bila najvejša. K žlati sam stejla titi, gda so ma zgrabili na pauti pa so ma goradjali na tovrnjak (teherautó). Zaman sam kričala, ništja mi je nej pomago. Tau so mislili, ka sam dja tū Židov, zato so name tū tapelali. Mi mlajši smo te že nej bili doma. Vsakši par eno žlati.

Zato, ka oča v bojna bijo, matar so pa Nemci tak vtjüpbzili, ka je mrla. V grozdja je bila edna mala zamanica pa tam je skrivala Židova, stera so steli odpelati. Gda so tau Nemci zvedli, te so go na smrt zbili. Tak ka smo mi mlajši brezi oča pa matara ostali. 1942. leta so ma pa že tak odpelali. V bagauna so nas pelali kak maro. Nej piti, nej djesti smo

nej dobili, dapa štja svatilno smo nej vidli, dočas, ka nej smo v Bruckendeutsch prišli, gde je naš lagera bijo. V tau lagera sam dve leti bila. Ranč taprajti ne vejm, ka so delali tam z lüstvom, kak so nas mantrali. Pa naslednja zato döjn skur vsakši mogo mrejtj. Poglednite, dja sam tū vse vtjüp zažgana. Tisti, s sterimi

sam vtjüpar bila, so ma naratali, aj vkradnam granata. Posrečilo sé mi je vkradniti granata, dapa gda sam nazaj üšla, te je edan sodak namé skričo, aj rutjé kumas držim. Gda sam rutjé gora djala, te so mi granatja vse vözlateli iz kapouta. Zato sam tøj na rutjey pa na šinjatja vse vtjüpb zažgana, ka so ma etak mantrali. »Strašno je bilau« je prpovedala sogovornica, steroj je gratalo vujti iz lagera: »Gvišno sam latejla tri vöre, gda sam vtjüpspadnila na pauti. Edna družina iz Belgrada ma je najšla, tista ma je vzela k sebi. Oni so tū meli edno (h)čer, stera je mrla, telko stara bila kak dja. Zatau volo so namé k sebi vzeli. Tau deklinino menja sam dau-bila, ka cejlak dotejgamau nücam, Alexander Margit. Sploj so ma radi meli, dapa srcé me je domau vleklo k mojim. Za pau lejta sam vujšla

od nji. Gda sam na Vogrsko prišla, najšla sam se s sodatji. Edan me je prijó za rokau pa mi pravo, aj dem domau z njim, tak nejma sestro pa aj baudam njegva sestra. Etak sam prišla na Siófok. Tauma sodaka so tū tastarlili očó, samo edno batežno mater je emo. Tak, ka tam sam tū nej mogla ostati. Tej so mi ziskali edno ženo, stera ma je k sebi vzela. Tøj par tej ženi sam gorazrasla. Potejm sam spoznala moža. Gda sam že 26 lejt oženjana bila, štja itak sam nej mogla pomiriti, ka odčec sam prišla pa tisto, ka leko, ka mam štja koga. V televizijo sam pisala, aj mi pomagajo ziskati daržino. Dosta časa je tašlau, gda je prišlo eno pismo. Prosili so nas, aj se lupau gorazravnamo pa aj demo gora v televizijo. Tam so nam nutrapokazali enga moškoga. Najparvin sam mislila, ka edan riporter. Oni so mi prajli, aj sé primava za rauko, zato ka je tau moj brat. Skur mi je nej lagvo bilau. Za edno leto pa müva z možaum sva šla v Rusičko. Gda smo ta prišli, te je že tam bila radija pa televizija. Naglas so kričali, prišla je zgüblana sestra. »Vedli sta, ka v vesi gde je vaš rojstni ram? »Vejdla sam. Pokazati sam mogla, gde je cintur, gde je stau naš ram. Pet nas je bilau, Zdaj smo že samo štirdje. Ilunka je mrla. Dostakrat mi na pamat prida, gda sam štja mala bila. Kaulak rama veliko gazdijo smo meli. Dosta živali, kra-ve, prasce, konje, vse. Na tiste lejpe nadele, gda smo pečano birko djeli, pa na božič, gda smo v tjojnja na pod pa na sto slamo storili. Pa na tejm smo lažali mi, mlajši. Tau je bila šega pri nas. Pa na tijsti lejpi božič.... Furt tau mam šagau prajti, ka moja rojstna zemla je v Rusičkom, daum mi je Belgrad, domovino pa mam tøj na Vogrskom.«

Vküppobrala: Silva Eöry

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Pred 45. lejti so go jugoslovanski delavci zidali

Pred štiridesetpetimi lejti so jugoslovanski (slovenski) delavci zidali najvejšo trgovino v Železni županiji, blagovnico Borostyánkő v Sombotelu, stera je svoja vrata 2. maja leta 1978 odprla. Na podlagi meddržavnoga sporazuma je blagovnico gradila jugoslovanska (mariborska) firma. Po tistom je že ta blagovnica letno od 50 do 70 milijunov forintov vrejdnosti jugoslovanskoga blaga odala. V sredini 80. lejt je v trgovinski menjavi v blagovnico prišlo letno od deset do dvajset milijunov forintov blaga iz DDR-a pa Českoslovaške.

Leko bi se vprašali, zaka sta blagovnico nej TANÉP ali VASÉP zidala, stera sta bila znana, ka dobro pa kvalitetno delata. Zato, ka etak je nej trbelo čakati na gradbeni material, steroga so iz Jugoslavije vozili. Zidina je bila 6400 m2 velka, s tauga je bilau 2900 m2-ov prodajalnoga prostora, gde je letno 150 milijunov forintov prometa bilau.

Pred 35. lejti je v trgovini Borostyánkő spoj dosta fal blaga bilau, depa bilau je drago tó, stero si je samo malo lüstva leko privauščilo, pa itak je vsigdar tau blago sfalilo najprvin. Dosta lüstva se je samo zato pripelalo v Sombotel, aj leko v blagovnici Borostyánkő kipüje, zato ka dostakrat je fal pa tašo blago bilau na odajo, ka ga je v drugi bautaj nej bilau. Na oddelki za konfekcijo so naredli še en oddelek, gde so fal gvant oddavali iz DDR-a pa Českoslovaške za od 6 do 12 lejt stare mlajše. Od leta 1985 so delavce s pejnazami motivirali, zavolo toga je konca leta 15-16 gezero forintov nagrade daubo vsikši delavec. (Povprečna plača je v tisti lejtaj bila kauli 5 gezero forintov.)

Leta 1987 je trgovina v plani mejla 680 milijunov forintov prometa, depa dosta več, 710-720 milijunov forintov prometa so dosegli. Pred 35. lejti je v blagovnici Borostyánkő 213 delavcov delalo, s tauga 167 žensk, med njimi je dosta mladi bilau. Zidina še gnesden stoji, dela kak trgovina, depa že nej tak kak blagovnica Borostyánkő, v njej že vsefele firme vsefele odavajo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Pahor in Fajonova uradno sprožila kampanjo

Predsednik Borut Pahor in zunanja ministrica Tanja Fajon sta z nagovorom diplomatov na sprejemu v New Yorku uradno sprožila kampanjo Slovenije za izvolitev v Varnostni svet Združenih narodov za obdobje 2024–2025. Sprejem je organiziral veleposlanik pri Združenih narodih Boštjan Malovrh, ki že leto dni vodi kampanjo s prepričevanjem kolegov, naj junija prihodnje leto glasujejo za Slovenijo, ne pa za Belorusijo, ki je edina protikandidatka za sedež v Varnostnem svetu iz vzhodnoevropske skupine sistema ZN-ja.

Golob je odgovarjal poslancem

Predsednik vlade Robert Golob je na začetku redne seje državnega zbora prvič v mandatu odgovarjal na poslanska vprašanja, ta so se med drugim nanašala tudi na ta hip najbolj pereče težave države. Za lajšanje posledic energetske krize je vlada najranljivejšim gospodinjstvom za letos namenila 100 milijonov evrov, gospodarstvo bo prejelo 86 milijonov. Kot je pred poslankami in poslanci napovedal premier Robert Golob, bodo prihodnje leto razmere najhujše, vlada bo na njih odgovorila s svežnjem ukrepov, ki bo stal pet milijard evrov. Ob tem je tudi izpostavil, da bo za vse, ki so ali še bodo ostali brez dobaviteljev plina, saj ti odhajajo s trga, poskrbljeno. Glede skrajšanja čakalnih vrst v zdravstvu je predsednik vlade Golob napovedal, da bodo v kratkem v javni obravnavi spremembe interventnega zakona, ki je začel veljati prvega septembra in ki za reševanje težav prinaša 200 milijonov evrov. Do marca je v skrajševanje čakalnih vrst vključena javna mreža, torej javne zdravstvene ustanove in koncesionarji, marca bodo vključeni še zasebniki. Zdravstvena reforma pa bo prišla na vrsto 1. januarja leta 2024.

Marijana Sukič - nauva porabska penzionistka

»Malo je špajsko gé, ka gda se zbidim in gorstanem, nemam tisto v sebi, ka do osme vöre morem priti v službo. Pridem, gda pridem,« je na moje prvo pitanje, kak se počüti kak nauva penzionistka, povedala Marijana Sukič, stera je bila glavna in odgovorna urednica novin, stere zdaj štete, vse od njene prve številke, tau pa je 32 leti in pau: »Nemo čüsta odsekala z delom. Za novine sve se z nauvo urednico Nikoletto Vajda tak zgučala, ka mo ške naprej lektorirala članke, tisto pisanje, stero je napisano v domanjoj rejči. Tüdi za Radio Monošter mo do konca leta ške delala napovedi za novine, te pa mo se dale pogučavali kak naprej.«

Domanja rejč je domanja rejč bila

Brodim, ka de tüdi za bralce zanimiva anekdota, kak sve se müvi spoznali: »Tau je rejsan že daleč nazaj. Ti si vejn-drik ške v srednji šauli bila, ges pa sam v Somboteli na pedagoški akademiji odila v prvi letnik. Radio Slovenija je emo oddajo Spoznavajmo svet in domovino, v steroj smo te gnauk tekmovali tüdi prekmurski Madžari in Porabski Slovenci. Ti si bila v prvi, ges pa v drügi ekipi. Vi ste te nas zbili, pa nej zatau, ka mi nej bi vedli odgovore. Mi smo te ške slabše znali slovenski gučati, tak ka smo ene rejči nej znali po slovenski povedati. Ges sam vogrski znala odgovor, nej sam ga pa znala po slovenski povedati. Po neka lejtaj, gda te je Jože Graj v Porabje pripelo in pravo, ka boš ti za soboški radio in Vestnik zdaj delala prispevke o nas, sva si te o tom gučale, ka se lekar müvi že poznave.«

Več ali menje vsi znamo, ka je Marijana Sukič gorrasla v Sakalovcaj. »Tistoga ipa, gda

sam ges mala bila, v šestdesetij lejtaj preminaučoga stoletja, te ške pri nas vrtca nej bilau. Pauleg naše držine sta z nami živela ške od

Leta 1969 s sestro Elizabeto, mamo in dejdekom

očo stariša, Djauklina mati in dejdek. Moja mama je te ške tüdi doma bila, vej pa je ona samo 1967. leta išla delat, oča pa je nej biu doma, vej pa je do 1965. leta on na Vogrskom delo. Tistoga ipa so se v držinaj ške bole slovenski pogučavali. Domanja rejč je domanja rejč bila. Dja sploj ne vejm, kak sam začnila vogrski gučati, s knjižno slovenščino pa sam se prvo paut srečala, gda je moja tri lejta starejša sestra Elizabeta začnila v šaulo oditi. Spaumnim se, ka smo doma na malom šamedlini sejdli pa se je babica z nama včila. Učbenik smo gor na štaukedli djali in babica je s prstom kazala, kak trbej šteti, tak vogrski kak tüdi slovenski. Gda sam že v drügi razred odila, ka sam znala že šteti, je malo čüdna bilau, ka smo doma malo ovak gunčali, kak tisto, ka je bilau napisano v učbeniki. Tisto se je babici nej vidlo. In tak je pravla, ka nej trbej povedati, ka je tau roka, liki mi tak pravimo, ka rauka,«

raztolmači Marijana, steroj je malo čüdna bila razlika med jezikom: »Za nas je slovenski tau bilau, ka smo doma gunčali, tisto, ka smo se v šauli včili, tisto je bilau slavsko.« In vse do šaulivanja v Somboteli ji je ta razlika nej bila glij najbolje jasna. »Škoda je tüdi bilau, ka tistoga ipa nej bilau takšoga včenja slovenskoga jezika, se pravi vsakši den eno vöre, kak ga gnesden deca majo v Porabji, pa ka bi meli škonike ali lerance tüdi iz Slovenije.

Mi bi se tistoga ipa ške te tau brž navčili, vej pa smo po domanje dobro gučali, pa tüdi med sebov smo se mlajši ške dosta po slovensko pogučavali. Te smo meli

Na Gorenjom Seniki leta 1990, gda se je ustanovila Slovenska zveza (pri njej Katarina Hirnök, Irena Pavlič, Erika Glanz pa Karel Gadányi)

lerance, stere so tau tak vzele, ka se moramo po slavski včiti, gda pa so vö z razreda staupile pa so se z nami po vogrski pogučavale. In tak je prave motivacije za včenje toga jezika nej bilau,« ške pove sogovornica, stera je rada štel slovenske knjige, sploj pravljice in pripovesti, že v osnovni šauli. Po zgotovljeni monoštrski gimnaziji, gé so

meli slovenščino samo kak krožek, jo je paut odpelala na študij v Somboteu, gé si je vödabrala študij vogrskoga jezika in literature pa kulturnoga animatorstva: »Name je literatura vsigdar fejst brigala, pa jezik tüdi. Pauleg toga smo v gimnaziji meli za vogrski jezik trnok dobrog profesora, steri nas je dosta navčo.«

Od 1978. do 1982. leta, gda je v Somboteli študerala, tam nej bilau ške slovenske katedre, liki samo lektorat. Med lektorcami sta bili dve, sterivi sta joj največ pomagali. Tau sta bili Marija Grgič in Zlata Vokač: »Zatau ka sam ges študerala dve smeri, drüge študentke pa so na učiteljšče odile, sam dostakrat sama bila z lektorico iz Slovenije, pa sam se te rejsan dosta navčila.«

Z Grgičevo, stera se je vozila iz Maribora v Somboteu, je nej mela tak dosta osebnih stikov kak sledkar z Vokačev. Se pa spaumnim, ka je ona v tistom cajti pripravljala

doktorat iz porabske teme in je večkrat šla v porabske vesnice. Marijano je prosila, če leko dé z njauv: »Dosta sva se pogučavale. Ona je bila prva, stera je v meni zdigavala mojo narodno zavest. Pravla je, ka je pravi čüdež, ka se je porabščina ohranila v naših sedmih vesnicaj. Čüstveno navezanost sam dobila od Zlate Vokač,

LIKI RAUKA

stera je v Sombotelu živela v istom kolegiumi kak ges. *Biu ji je dugi čas, pa mi je dostokrat pravla, naj večer pridem na čaj, ka ve si kaj pripovejdale. Obema lektorcoma se leko zahvalim, ka sam v glavej razčistila, ka je tau biti manjšinec in tudi tau, zakoj je takša velka razlika med slovenskim knjižnim jezikom in našim narečjom. Tau mi je dosta pomagalo, ka sam dobila čüutenje, sto sam ges gë in kama pripadam.*«

Valentinovo Porabje

Konec 80-ih in v začetki 90-ih let preminaučoga stoletja, gda je Slovenija začnala stapati na samostojno pot, se je podobno godilo tudi s Slovenci na Vogrskom, steri so delovali pod okriljom Demokratične zveze južnih Slovanov. Prva je bilau v Monoštri ustanovljeno društvo Lipa, par mejsecov po tistom pa 29. oktobra leta 1990 ške prva krovna organizacija porabskih Slovencev, Zveza Slovencev na Madžarskem (ZSM). Marijana Sukič, stera se je po zgotovlenom študiji stela zaposliti na šauli, je svoje prvo delovno mesto dobila v varaškem kulturnom dau-mi: »Tam sva vküper delala z Jožijom Hirnökom, štiri vöre pa je pri nas delala tudi njegva sestra Katarina. Pauleg nas trej je bilau ške neka drugih lidi, steri smo nekak začütüli, ka si lahko malo več vüpamo, vej pa so se te že začnili demokratični procesi tudi na Vogrskom.« Te gda so tudi iz Slovenije daubili signal, ka de jih matična domovina pomagala, so ustanovili ZSM, stera si je med najbolje fontoškimil cilji zadala tudi tau, ka napravijo svoje novine: »Pogučavali smo se, sto bi leko biu urednik (szerkesztő), sto volau ma pa žilico za tau. In tak so te pravli, ka mo

tau ges delala.« Tau so bili rejsan pionirski cajti, vej pa je prvi slovenski pisalni stroj v uredništvo Porabja pripelo osebno, pa tau lekar celau na črno, minister za Slovence po sveti Janez Dular. In tak je 14.

V globko vodau so jo ličili

Marijana Sukič se je v svojom žitki tudi s prevajalskim delom spravlala. Prvo paut je prevajala že te, gda je ške študentka bila: »Kak mlado so

Leta 2012 s svojimi kolegi pa predsednikom Slovenije Danilom Türkom, gda je v Ljubljani dobila odlikovanje Red za zasluge

februara leta 1991 vöprišla prva številka Porabja: »Mi smo plane meli, ka aj naj bi vöprišla en keden prva, pred slovenskim kulturnim svetkom, dapa smo malo zamidili. Te datum je tudi zanimivi, vej pa je Valenti-

me ličili v globko vodau. V Mursko Soboto sam šla prevajat naši mladinski delegaciji, stera je šla na obisk. Te sam ške nej tak dobro slovenski gučala, tak ka mi je ob toj priliki pomagala Irena Škraban, kolegica iz

S člani Komornega pevskega zbora iz Monoštra v Budimpešti leta 2014, gda je dobila odlikovanje Pro Cultura Minoritatum Hungariae

novo. Čiglij se je tistoga cajta tau ške nej tak svetilo kak gnesden, je Šanji Korpič, šef tiskarne Solidarnost, steri je vküper z Gezo Bačićom prejk granice pripelo prve številke novin, prineso ške rdeče srčece, stera so oni natisnili in smo jih daubile članice našoga uredništva. Leko povejm, ka so tau rejsan bili lejpi časi, gda smo se vsemi znali veseliti.«

Murske Sobote, in ške gnessem ji hvaležna za tau.« Té dogodek je biu »kriv«, ka se je ške bole intenzivno začnila včiti slovenski knjižni jezik. Leta 1984, gda so strokovnjaki iz Slovenije in Madžarske opravljali raziskavo na Gorenjom Seniki in v Dobrovniki, je pomagala prevajati na tere-ni in te se je tudi prevajalske tehnike navčila. Po slovenski

osamosvojitvi in navezavi diplomatskih stikov med Slovenijo in Madžarsko pa je bilau dosta takših meddržavnih obiskov, stera je spremljala nej samo kak novinarka, liki tudi kak prevajalka. Zanimivih anekdot iz toga cajta je dosta. Septembra leta 1992, gda je madžarski predsednik Árpád Göncz v Ljubljani obisko svojega dobrega pajdaša, slovenskoga predsednika Milana Kučana, se je na pauti domau stavo ške v Porabji: »Pravli so mi, ka de naš predsednik nazaj leto s helikopterom, name pa so steli poslati z avtonom. Pravla sam, ka tau nede šlo, vej pa ges tudi moram priti v Monošter isti cajt kak predsednik. Gospaud Göncz je pravo, ka nega problema, ka mo leko letela z njim. In tak je tudi bilau.« Marijana Sukič je od malih naug aktivna tudi na kulturnom področji. V mlašeci, najstniški letaj je plesala v sakalovski folklorni skupini, zdaj pa je članica in tudi predsednica monoštrskoga komornoga zbora. Za svoje delo je bila večkrat nagrajena. Tak jo je nekdešnji slovenski predsednik Danilo Türk leta 2012 odlikoval z redom za zasluge, leta 2014 pa je na Vogrskom dobila Pro Cultura Minoritatum Hungariae, najvišišše priznanja, steroga podeljujejo za področje manjšinske kulture. Sogovornica, stera tudi rada vandriva po svejti, kak nauva penzionistka vüpa, ka de mejla zdaj več cajta za obiskovanje koncertov in gledališč, pa za tau, ka se večkrat sreča s svojimi pajdaši. Več cajta bi rada namenila tudi rekreaciji, sploj tomi, ka leko bote vze-me v roke in dé šetat. Pauleg dosta zdravdja ji, brodim ka tudi v imeni bralcov, želejm, ka se ji vse njene penzionistične želje spunjijo.

Silva Eöry
Kejpi: osebni arhiv
Marijane Sukič

... DO MADŽARSKE

75 odstotkov računalničarjev bi delalo za tuja podjetja

Tudi raziskava, ki so jo opravili pred izbruhom pandemije, je pokazala, da je na Madžarskem veliko pomanjkanje računalniških strokovnjakov. Pred dvema letoma je madžarsko gospodarstvo pogrešalo 26 tisoč informatikov in programerjev. Večina računalničarjev z veseljem opravlja delo za tuja podjetja, njihova naklonjenost računalniškemu nomadstvu in opravljanju dela po spletu je med pandemijo, ko so delali od doma, še bolj narasla. 75 odstotkov vprašanih pravi, da bo v njihovem življenju gotovo tudi obdobje, da bodo delali za tuja podjetja, 25 odstotkov bi se jih bilo zaradi zaposlitve v tujem podjetju pripravljenih odseliti z Madžarske. Tretjina od teh bi v tujini živela le nekaj let, toda četrtnina bi ostala v drugi državi tudi za dalj časa. Računalničarji menijo, da je mogoče tiste, ki že delajo za tuja podjetja ali so se celo preselili v druge države, privabiti nazaj le s konkurenčnimi plačami in dobrimi delovnimi razmerami. Četrtnina računalničarjev je že razmišljala, da bi zapustila svojo stroko, toda to dejansko stori le vsaki deseti. Vzroki za odhod so izgorelost, stres ali zanimanje za druge poklice.

Vlada varčuje z energenti tudi s podaljšanjem počitnic

Vlada se je na zadnji seji odločila, da bo podaljšala zimske počitnice, da bi tudi tako varčevala z energenti. Tako bodo letošnje zimske počitnice od 22. decembra 2022 do 8. januarja 2023. V tem času bodo zaprti tudi uradi, delavce v javni upravi bodo poslali na obvezni dopust. Obveznih jesenskih počitnic na šolah ne bo, 31. oktober in 1. november sta dela prosta dneva, ob tem se lahko posamezne šole same odločijo, ali dobijo njihovi učenci še dodatne tri dneve počitnic.

GDA SAM OSTANEŠ

Tetica Marija Lang iz Slovenske vesi so še gnesden fejest aktivni, proto taumi, ka so že več kak osemdeset lejt stari. Kak pravijo, oni nika časa nejmajo, v dvej zboraj spejvajo, na vaje odijo, v nedelo pa k meši. Večer štejo, križanke napunjavajo, zato

odišo, gda sem dja tri lejta stara bila, pa več ga nej bilau nazaj. Dja samo en kejp mam od njega, nika več nej.»

- *Nej ste zvedli, ka se je z njim zgaudilo?*

»Gnauk je iz Herenda domau prišo en človek, tisti je nam tapravo, ka on je

»Sama, zato zdaj nejmam nej brata pa nej sestro. Pa tau je tak nej dobro. Še tau dobro, ka man dva deteta, eno hči v Gasztonya pa enga sina, steri je paulak pri meni doma, vnukica je pa više mene en nauvi ram zozidala.«

- *Sto so na taum starom zdavanjskom kejpi dolavzeti, steroga smo naprvín vzeli vò iz kaštüle?*

»Tau so moji stariške dolavzeti, da so se zdavali leta 1940, pa te še tau leto sem se dja tò naraudila. Leko, ka se je te tjejp na Nemškom naredo, zato ka mo mati je tam delala v ednoj krčmej. Na drügm tjejpí so tetica, njeni mauž pa moja mati dolavzeti, gda je še dejkla bila.«

- *Vas so mati sami gorararili?*

»Te je še nej bilau vrtca, zavolo mene je mati nikan nej mogla delat titi, tak ka fejest žmetno me je gorararila. Meli smo edno kravo, eno šiško (svinjo) pa ka smo na njivi pripauvali, tisto smo djeli cejlo leto, tak ka dosta smo od glada trpeli. Tau je bila sreča, ka moja tetica se je s Senika sé oženila v Slovensko ves. Ona je mejla edno kravo pa mi smo meli edno kravo, gda je trbelo, te smo dvej vküppregli pa tak smo si te leko pomagali. Oni so nej meli mlajše, njeni mauž je v kosavno fabriko odo delat pa tak so te mena dosta leko pomagali. Tak ka

dja ka sem pejneze mejla, zvekšoga vse od moje tetice dobila. Moja mati je nišo pomauč nej dobila od železnice, gde je moj oča delo, zato ka oni so njej ponüdili delo, depa mati je nej mogla vzeti

zavolo mena, zato ka te sem še mala bila.«

- *Nej ste meli léki žitek.*

»Najbola lagvo je vejn te bilau, gda je tisto velko doladavanje bilau v petdeseti lejtaj. Mi smo ranč tak mogli vse doladavati kak tisti, steri so meli zemlau pa so

gda so pa svetki bili, te sem pa sir dja mogla delati, zato ka drügi so vsi meli družino, dja sem pa sama bila.«

- *Gda ste se spoznali z možaum?*

»Rano, gda sem sedemnajset lejt stara bila, te sva se že zdala. Tak sem se vejn zato

Majči néni pred kejpi, gda je družina mejla kakšne lejpe dogodke

pa televizijo samo rejdko gledajo. Gda sem nutra v künjo staupo, ranč so gobe pucali, depa nej grbanje, šampinjone, stere so v dvaura v ledini nabrali. Tak fejest so delali pa koncentrirali, ka sem je skurnej postrašo.

»Na, ka te je pa vrag pá sé prineso,« pravijo. »Zdaj nejman časa, zato ka z gobami delam.«

- *Samo par stari kejpov naprej vzemte s kaštüle pa že dem tadala.*

»Tau misliš, ka je dja tak nagnauk naprej leko vzemem, prvín je moram poiskati. Zaka si mi nej telefonero, te bi se kreda djala.«

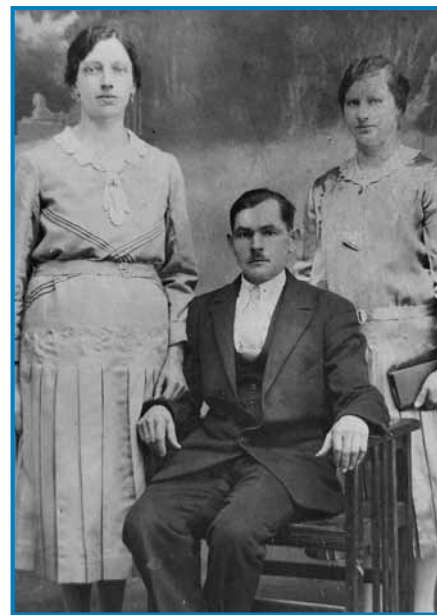
- *Samo vzemte naprej kaštüle pa nika že najdemo, depa dočas mi tau povejte, kak ste se vi dekliško zvali?*

»Mojo dekliško ime je Karba, moj dejdek je iz Andovec valaun bijo, tak se je zvau, ka Karba Imre. Moj oča se je že tū v Slovenskoj vesi naraudo, gde smo stari ram meli, zato ka dejdek se je sé oženo, Marijo Korpič je vzejo, depa dja sem njega nej poznala.«

- *Zaka?*

»Zato ka leta 1943 je v bojno

nin paulak bijo, ka je moj oča, kak je hrib Ural, tam je mrau. Te človek je tapravo, ka tam je taši mraz biu, ka dosta lüstva je od tauga mrlau. Dojšlo je, če so ga splazerali, te je tam več nej

Kejpi je gvüšno biu napravljeni v Avstriji, na njem Majčina mati, oča pa tetica

mogo ozdraviti. Glad pa taši bijo, ka so krplive djeli, depa v zimi je še tau nej bilau. Srmacke, steri so tam bili, od nji je samo malo domau prišlo.»

- *Vi ste sami bili?*

Tetica Majči pri prvom spauvedí pa na zdavanji

pripauvali. Ka smo nej meli, tisto smo mogli tjüpti. Bilau, ka enga šiška smo zabadali, pa 12 litrov žira smo mogli s tauga doladati. Tau bi nam pau leta dojšlo, depa tau je nikoga nej brigalo, ka smo srmacke bili. Bilau, ka je mati taši krü spekla, ka je vse sivi bijo. Vejn zato, ka so še pleva nottra bile, pa kak se sledkar zvejdla, nej iz pšenice, liki iz dječmena. Depa te taši svejt bijo, ka si krü nej mogo tjüpti, cejli den sem v redej stala pa gda sem na vrsto prišla, te je sfalijo krü, zato ka so nas, taše mlajše, starejši tapotežili.«

- *Gda ste šaulo vözopodli, kama ste šli delat?*

»Najprvín sem slüžit mogla titi, nikdar ne pozabim v Varaši pri reformatuš popi sem mlajše skrb mejla tak, ka dja sem tò samo petnajset lejt stara bila. Potejm sem v sanatorium prišla, na njivi smo delali, vsefele smo pauvali, ka je tam v künji za špitale trbelo. V zimi, gda nej bilau dela, te sem pa nutra v künjo prišla, depa tam je tò nej bilau dobro. Vsígdar sem žmetno posaudu zdigavala,

tak rano ženila, ka etak je don bijo moški pri rami, steri je nam pomago. Te, gda sem že rodila, potistim sem künjo tamnjala pa sem v Židano fabriko üšla delat pa te odtistec sem üšla v penzijo.«

- *Kak dugo so mati živali?*

»Ranč telko je stara bila kak dja zdaj, osemdesetdvej leta stara je bila, gda je mrla, depa če bi še tau nej dojšlo mauž mi je tò mrau, par mejsecov prvín kak mati. Tau je zame velko trpljenje bilau, te sem zvedla, ka je tau, gda sam ostaneš.«

- *Zdaj, ka ste že v penziji, zdaj že leko počivate, mate bola čas za vse tašo, ka radi delate, nej?*

»Nika časa nejmam, zato ka v dvaujo mesto odim spejvat, v varaški cerkveni zbor, pa v pevsko skupino Békefi. Na keden dvej vaje mam, k meši odim, gda malo čase mam, te križanke (kereszt-rejtvény) vöpunim, tak ka televizijo samo rejdko gledam. (Kejpi na 1. strani: Zdavanjski kejp, Majči je bila eške mlada, gda se je ženila).

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Leko, ka samo ena krajina je tak ovakša, tista, stera znau- tra stodji. Od slovenske krajine pripovejdamo, tau tak vejmo. Depa, eške itak se pitamo, od kejc je tau njeno ménje prišlo. Bole daleč nazaj moramo poglednoti. V tisti čas, gda je deže- la Kranjska velka, rejsan velka bila. Več kak polonje gnešnje Slovenije je njeno bilau, ta doj do maurdja je segala. Tam nin zmejs, »tam nut« ena krajina leži. Pomalek, skauzi čas, je svoje menje dobila.

Notranjska

je rejsan krajina, v steroj najbo- le mrzle pa trno vraučne dneve leko najdemo. Zaprav, na enom njenom kraji vej najbolje mrzlo

njem prejk cejluga leta kaulak 4000 mm snejga pa deža spad- ne. Voda se doj z njega cedi pa reke napaja. Kolpo tō, po steroj smo se s čunaklinom pelali.

Notranjska gnes v Sloveniji na mapi tak vōgleda. Neka pa je trno zanimivo: vsikša slovenska krajina nekšen varaš ma, steri za prejnogaja vala. Pri Notranjski takšnoga nega. Pa nej ene reke tō nema, stera bi po cejloj krajini tekla

v Sloveniji biti, na drugom kraji pa tak vraučne, ka trava vōzgori. Najvejkši brejg, že gora tō, se Snežnik zove. Najbaukše, ka oprvin tagor demo. Od tam mo tadale po krajini ojdili.

Gora zaprav dva vreaka ma. Prvi se Velki Snežnik zove, Mali Snežnik pa je nin 100 mejterov bole nižiši. Človek bi si brodo, ka tam visiko zvün turistov niške ne ojdi pa živē. Tau je istina,

Snežnik kak eden velki tron više krajine stodji. Geologi gnes vejo, kak je ta gora gratala. Depa, lidge so si davno nazaj mit od nje vōzbrodili

Od snejga do paula

Gvūšno, ka 1796 metrov viski Snežnik je po snejgi ménje dau- bo. Že v časi staroga Rima so njemi Mons Albius prajli. Tau »bejla gora« znamenūje. Na

depa, neje vsigdar tak bilau. Doj s Snežnika se rejsan na vse kraje vidi, skur tadoj do maur- dja. Zatoga volo se po njem eške gnesden leko vekše pa menjše karaule (laktanje) vidijo. Nji so med prvo velko bojno pa po njoj

tō Talanji dali gorpostaviti. Rejsan so velko kontrolo po cejloj krakjini leko meli. So pa na njoj bile eške tri vesnice napravlene. V tistom časi so živele, gda so s Snežnika na velke lejs dojsprav- lali. Te vesnice so se zvale Sviš- čaki, Mašun in pa Leskova doli- na. V njij so inda drvarge živeli.

Mit o Snežniki

Indasveja je v velkoj globkoj grabi zmaj (sárkány) s sedmimi glavami živo. Velko skrb je emo, aj njemi lidgé mer njajo. Dugo je tak živo. Gnauk pa lidgé dun pridejo. Zmaj ji je tak včasim napadno. Lidgé pa so trno dobro vedli sable sūkati, šejst glav so njemi vkraj vsekli. Eške sedmo bi zgūbo, če bi ji nej smilenja proso. Prejgen njemi je zapo- vedo, aj vse vekše pa menjše brgauve zravna. Tak do zemle pridejo, na steroj do leko delali. Zmaj se kuj k deli vzeme, vse brge je na kúp sklau. Dolino s plodno zemlaup njim je naredo. Trno zmantrani se je v gauško potegno pa tam zgino. Iz tisti brgauv, ka ji je na kúp zmeto, je Snežnik grato, spodkar pa trno plodna Loška dolina. Depa, mi zagnauk tau dolino na mejri njamo. Doj s Snežnika se na eno paule spistimo. Babno polje se zove. Za Babno polje so naj- menje tri pripovesti poznane, od kejc je svoje ménje dobilo. Depa, najprva v tau ves pogled- nemo, po steroj je ménje cejla mala dolina dobila.

Od toga paula najbolje za gvūšno leko od leta 1402 tadale pripovejdamo. Gvūšno so lidge na tom mesti že prva živeli, depa, mi od staroga dokumen- ta pripovejdamo. V njem piše, ka je grof Peter Novograjski nekakomi dvej kmetiji audo, na steraj sta kmeta Pavel pa njegvi sin živela. 1528. leta so Törki ves z devetimi kmetijami cejlo gorvužgali. Dokumenti nam pripovejdajo od lidi, steri so tam živeli: Pavel Župec, Pavel, sin Jeriča Mariča, Gregor Mežnar, Klemen, sin staroga župana ... Cejla ves z lidami je na nikoj prišla. Vse do leta 1719 je Babno

polje prazno ostanolo. Vej se, ka tau leto so prvo dejte okrstili. Tau je Eva Kunšelj bila, stera je starišoma Martini pa Elizabeti na svejt prišla. Pomalek se je

ostanola. Tau pa zatoga volo, ka se je nut v gnoj zakopala. Tau gvūšno ne more istina biti. Že smo prajli, ka je Babno polje prva bilau, kak so Törki po njem

Babno polje je kak slovenska Siberija tō poznano. Vekšoga mraza nin v cejloj Sloveniji ne paumnijo. V zimi je minus 30 za nej nika čūdnoja, eške do - 35 vej temperatura spadnoti. Zatoga volo lidgé zvejkšoga maro držijo. Zemla nika dosta ne more dati, vleti se dolina tō ne segreje gor

vse več lidi v Babno polje naseli- lo. Tak nin 30 lejt po Evinom rij- stvi ves rejsan na velke začne ži- veti. Cerkveni dokumenti nam pripovejdajo, ka se skur vsikša druga ženska Marija zove. Babno polje je eške gnauk na

bisneli. Druga pripovejst je vcej- lak ovakša. Njegvo menje aj bi oča znamenūvalo. Tau pa zato, ka starejšomi moškomi so naši stari Slavi babo prajli. Če malo ovak povejmo, bi vsemi vkūper leko »pauale staroga očō« prajli

Od indašnji granic kaulak Babnega polja nam stara stejna pripovejda. Rimski imperij ga je kaulak leta 250 dau gorpostaviti. Inda je dosta bole viši biu. Gvūšno, ka nej samo eden ram je iz njegvi kamnov biu gorpostavleni

velke svoje lidi zgibilo. Druga velka bojna je za nji nej milosti poznala. Leto 1942 se je pisalo, gda je talanski okupator dau 40 lūjdi dojstrliti. Babno polje je sir na nekšnoj granici bilau, na takši mestaj vijer bojne rad lagvo popine. Gnes na granici s Hrvaško stodji.

Zdaj pa dun obečanje trbej vō- spuniti: od kejc ménje Babno polje vōpride? Prva pripovejst nas v čas Törkov pela. Ves so napadnoli, vse lidi so bujli. Samo ena ženska-baba je živa

tō. Trtja varianta nam od vrej- mena pripovejda. Tau ménje aj bi si lidgé zbrodili, steri kaulak Babnoga polja živejo. Zavolo velkoga mraza so prajli, ka vrejme tak ostro gé, kak baddji gezik vej biti. Nisterni pravijo, ka zavolo enoga bildja je menje dobilo, stero samo tam raste pa eške kaj bi se najšlo. Kakoli obr- nemo, ménje nekšno »babo« v sebi nosi. Depa, za lidi iz najbole mrzloga kraja v Sloveniji pravi- jo, ka trno toplo srce majo.

Miki Roš

JUBILEJ SLOVENCA, KI JE NEGOVAL JEZIK HRVATOV

V nekdanji porabski župniji Števanovci je dolga desetletja služboval *Lajoš Markovič*, ki se je – kljub temu, da je bil hrvaškega rodu – priučil domačega slovenskega narečja ter v njem tudi maševal in učil verouk. Prav obratno pa je veljalo za

sti in umetnosti *Nikola Benčić*. Kot prvi predavatelj na simpoziju je Sándor Horváth nanizal poglobitve mejnike v življenju Jožefa Ficka. V Boreči (sedem kilometrov od Gornjega Senika) se je rodil 15. marca 1772 v številni kmečki družini, po

in Novoga zakona kot izredno pomembno izdajo v času, ko gradiščanski Hrvati še niso imeli Svetega pisma v svojem jeziku. Največ ponatisov je doživela knjiga *Nova Hizsa zlata*, modernizirani in skrajšani baročni molitvenik. A. B. C. Knyisicze ... pa vsebujejo tudi hrvaško-madžarski slovarček z dva tisoč enotami, nekateri so celo prepričani, da gre za predelavo podobnega dela prekmurskega katoliškega pisca *Mikloša Küzmiča*.

Profesorica Univerze v Zagrebu *Sanja Vulić* je v predavanju poudarila, da je ogrski Slovenec Jožef Ficko odlično usvojil ikavsko-ekavski čakavski govor Prisike. V svojih delih je upošteval krajevni hrvaški dialekt, nasiljal se je na pisano tradicijo, zavedal se pa je tudi odnosov med sosednjimi jeziki.

Kot zadnja predavateljica je doktorantka Univerze v Mariboru *Nina Zver* predstavila primer duhovnika *Jožefa Horvatha*, ki je bil gradiščanskohrvaškega rodu, na začetku 20. stoletja pa je služboval v prekmurskih

Grob Slovenca Jožefa Ficka na pokopališču hrvaške vasi Prisike

Jožefa Ficka: čeprav se je leta 1772 rodil slovenskim staršem v gorički vasi Boreči, je več kot štirideset let, do smrti, služil svojim gradiščanskohrvaškim vernikom v Prisiki (Peresznye) nedaleč od Kőszegu.

Ob 250. obletnici Fickovega rojstva sta 22. septembra v kraju njegovega dušnopastirskega službovanja Zbirka sakralne umetnosti Hrvatov na Madžarskem in Znanstveni inštitut gradiščanskih Hrvatov (ZIGH) priredila znanstveni simpozij. »Naučil se je hrvaško in to znanje tudi posredoval. Pisal je v ljudem razumljivem jeziku,« je uvodoma pri nagrobnem spomeniku duhovnika na prisiškem pokopališču dejala predsednica ZIGH *Zlatka Gielner*; nato pa po skupni molitvi in pesmi domačega zbora *Zviranjak* tudi sama položila venec. V prostorih Hrvaškega muzeja v Prisiki so odprli razstavo sodelavca Zbirke sakralne umetnosti Sándorja Horvátha, ki ob predstavitvi življenjske poti Jožefa Ficka prinaša tudi originalne izvode njegovih najpomembnejših knjižnih izdaj. »Na žalost se o njem ni ohranila nobena slika, na podlagi opisa pa naj bi bil nizek in močnih pleč, njegove velike oči so izražale blagost,« je o nekdanjem župniku povedal član Hrvaške akademije znano-

materini smrti pa je bival v sirotišnici v Kőszegu. Želel se je izučiti za kirurga, usoda pa ga je odvedla na semenišče v Sombotelu oziroma kasneje v Gyóru. Kot župnik v Prisiki je

Več ponatisov molitvenika *Nova Hizsa zlata* in pismo, v katerem avtor prosi za cerkveno dovoljenje za objavo

služboval med letoma 1802 in 1843, med tem časom se je boril za uporabo hrvaškega jezika v cerkvi. Želel je izobraziti svojo »hrvaško čredo« in ljudem polepšati verske navade.

O književnem ustvarjanju Jožefa Ficka – ki se je skromno podpisoval le kot prisiški farnik – je v predavanju *Nikola Benčić* povedal, da je ob sestavljanju in prirejanju knjig z versko vsebino napisal tudi številne cerkvene pesmi. Med najpomembnejšimi deli Ficka je predavatelj naštel *Kratak pregléd Sztaroga*

Črenšovcih in Martjancih. Čeprav so bili v njegovih zgodnjih pridigah še opazni kroatizmi, naj bi svoje znanje prekmurskega narečja kasneje izpilil skoraj do popolnosti.

Jožefa Ficka nekateri avtorji imenujejo očeta gradiščanskohrvaške književnosti z občutnim vplivom vse do danes. Zgodbe podobnih osebnosti pa nam dokazujejo, da si Slovenci in Hrvati niti nismo (jezikovno) tako daleč.

-dm-

Skupaj za slovenstvo

Prejšnji teden, pred jesenskim popisom prebivalstva na Madžarskem, ki poteka med 1. oktobrom in 28. novembrom 2022, so se začela srečanja s Slovenci, ki živijo na Madžarskem zunaj Porabja. Prva postaja forumov *Slovenec*

koščki sestavljenke in poudaril, da je vsak kos zelo pomemben, saj brez njega slika ni popolna. »Na zadnjem popisu leta 2011 nas je bilo 2820, zdaj pa lahko dosežemo število 4000,« je pričrčan predsednik DSS.

Udeleženci foruma v konferenčni dvorani Hotela Memories v Budimpešti

sem! *Szlovén vagyok!* je bila 28. septembra v Budimpešti. Prireditel so sklicali Kabinet zagovornice slovenske narodnosti v madžarskem parlamentu, Državna slovenska samouprava in Zveza Slovencev na Madžarskem z namenom, da bi s skupnimi močmi spodbujali Slovence, ki živijo v glavnem mestu, da se na popisu prebivalstva opredelijo za Slovence. »Sodelovanje pri popisu prebivalcev je naša državljanska dolžnost,« je poudarila zagovornica Slovencev v madžarskem parlamentu *Erika Köleš Kiss*. V prvi vrsti je opozorila na vprašanji 12.1 in 12.2, ki se nanašata na narodnostno pripadnost. Na posvetu sta poleg zagovornice spregovorila še *Andrea Kovács*,

»Rodili smo se za Slovence in vsakdo med nas nosi v sebi nekaj, kar ga povezuje z jezikom, kulturo in tudi s samo pokrajino, kjer smo rojeni in od koder

Predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec govori o popisu

predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem (ZSM), in *Karel Holec*, predsednik Državne slovenske samouprave (DSS). Izpostavila sta, da bodo imeli podatki iz popisa prebivalstva dolgoročni vpliv na razvoj slovenske skupnosti, narodnostne vzgoje in izobraževanja, na prihodnost slovenskih naselij in narodnostnih samouprav ter na podporo slovenskim narodnostnim in nevladnim organizacijam. Karel Holec je pripadnike slovenske narodne skupnosti primerjal s

izhajamo,« je želela prisotnim pihati na dušo predsednica ZSM *Andrea Kovács*.

Forum je s prisotnostjo počastil tudi veleposlanik RS v Budimpešti *Marjan Cencen*.

Podoben posvet je potekal tudi naslednji dan, 29. septembra, na Čretniku, organizirana pa bodo še srečanja v Rönöku, Sombotelu in Mosonmagyaróváru. Prireditve potekajo s finančno podporo Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter madžarske vlade.

nvn

**SPORED SLOVENSkih
TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV**
**OD 7. OKTOBRA
DO 13. OKTOBRA**
PETEK, 07.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:05 Vem! 11:45 TV-izložba, 12:00 Tarča, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Tajkuni: Ruska federacija, 14:30 Prislunhimo tišini, 14:45 TV-izložba, 15:00 Mostovi - Hidak, 15:35 Bela in Sebastijan, risanka, 15:45 Športniki, 15:50 Skoraj nikoli, 16:20 Infodrom, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta leta! 17:50 Družina Jazbečjak, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo in Petro: Skrivnost dobrega langaša, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 V petek zvečer, 21:25 Na lepše, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Kinoteka: Nora vojna bratov Marx, 23:55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:15 Napovedujemo

PETEK, 07.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:20 Videotrak, 9:40 Ugriznimo znanost, 10:20 Dobro jutro, 13:10 Šef doma, z Mašo: Svinjska potrebuševina z aromatizirano solato, 14:00 Judo: Svetovno prvenstvo, 15:40 O živalih in ljudeh, 16:10 Na vrtu, 16:40 Revolucionar v talarju: Janez Evangelist Krek, 17:40 Nina, koncert Nine Pušlar v Križankah, 19:00 Belorusija, evropska diktatura pod Putinovim škornjem, 19:55 Panorama, 20:15 Gospodarstvo, 20:35 Magnet, 20:50 Soba, 22:55 Mako. 0:00 Videonoč

SOBOTA, 08.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Otroški program, 9:35 Martin Krpan, 10:00 Smrtonosni plenilci: Divji in čudni, 10:25 Infodrom, 10:40 Skoraj nikoli: Govor, 11:20 TV-izložba, 11:45 Ah, ta leta! 12:15 Duhovni utrip, 12:30 Ozare, 12:35 NaGlas! 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:50 TV-izložba, 14:10 Podjetno naprej: Misija mlada kohezija, 14:40 Prislunhimo tišini, 15:00 Vrtničarji, 15:30 Rojaki, 16:00 Ambienti, 16:30 Na vrtu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Luka in Lučka, risanka, 17:30 Sobotno popoldne, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 20:00 Joker, 21:00 Kaj dogaja? 21:30 Trom: na robu, 22:30 Poročila, Šport, Vreme, 22:55 Sedmi pečat: Lepi fant, 1:00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:25 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 2:20 Napovedujemo

SOBOTA, 08.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Najboljše jutro, 8:25 Spomini: Matija Malešič, 10:00 Srečanje Slovencev, Hrvatov in Madžarov, 12:05 Začnimo znova: Dr. Ekologija, 13:00 Avtomobilnost, 14:00 Svetovno prvenstvo v judu, 15:40 Pred SP v nogometu, 16:20 Pred SP v nogometu, 17:00 Katar 2022, 17:40 Slovenec z dušo in telesom, 18:40 Bata - zgodbe o čevljih, 20:05 Trafikant, 22:00 Knjiga pohval in pritožb, koncert skupine Dan D, 0:05 Videonoč

NEDELJA, 09.10.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:55 TV-izložba, 11:20 Ozare, 11:25 Obzorja duha, 12:00 Ljudje in zemlja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 V petek zvečer, 14:50 TV-izložba, 15:05 Zadnja pravica, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Bacek Jon, risanka, 17:30 Nedeljsko popoldne, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20:00 Genialna prijateljica, 21:05 Intervju, 22:00 Poročila, Šport, Vreme, 22:35 Smrt so le sanje, 23:40 Vedun: Petje ob prekmurskih cimbalah, pojoča žaga in citre, 23:45 L. van Beethoven - M. Šparemblek: Pastoralna simfonija (Balet SNG Opera in balet Ljubljana), 0:35 Dnevnik Slovencev v Italiji,

1:05 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 2:00 Napovedujemo

NEDELJA, 09.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Duhovni utrip, 7:15 Ugriznimo znanost: Kanibalizem, 7:40 Vokalna skupina Plamen iz Toronta, 8:30 Iz noči klavirjev: Pianist Danijel Breclj, Simfonični orkester RTV Slovenija in Simon Krečič (S. Rahmaninov: Rapsodija na Paganinijevo temo), 9:00 Folklorna skupina Srbskega kulturnega društva Maribor: Sabor u crnoj travi, 9:25 Začnimo znova: Keksolog, 9:55 Začnimo znova: Rep Evrope, 10:25 Začnimo znova: Iz vrste sesalcev, 10:50 Po Severni Ameriki s Simonom Reevom, 12:20 Žogarija, 13:10 Ambienti, 13:50 Svetovno prvenstvo v judu, 15:40 Na lepše, 16:10 Iztok Mlakar, koncert, 18:30 Sosedje, 20:00 Arena, 21:05 Žrebanje Lota, 21:15 Tajkuni: ZDA, 22:05 Kdo laže? 23:00 Nedeljsko popoldne, 0:30 Kaj dogaja? 1:15 Videonoč

PONEDELJEK, 10.10.2022, I. spored TVS

6:20 Utrip, Zrcalo tedna, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Intervju: Laurence Deviller, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Kinoteka: Zvezde velikega platna: Al Pacino, 14:20 S-prehodi, 14:50 TV-izložba, 15:05 Dober dan, Koroška, 15:45 Mumindol, risanka, 16:05 Z kot Zofka, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Podjetno naprej: Misija Mlada kohezija/Hmeljarstvo Čas, pridelovalec hmelja, 17:50 Kuhar Štef, risanka, 18:05 Šef doma, s Petro: Špageti s škampi, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tednik, 21:00 Arena, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Podoba podobe, 23:20 J. Sibelius, Simfonija št. 5, 23:50 20. Festival Slowind: M. Bonin, L. Vrhunc, V. Globokar, 00:45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:10 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:05 Napovedujemo

PONEDELJEK, 10.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:00 Videotrak, 9:10 Obzorja duha, 10:05 Dobro jutro, 12:50 Šef doma, z Mašo in Petro: Skrivnost dobrega langaša, 13:20 Prislunhimo tišini: Kako živeti s stalnim piskanjem v ušesih? 13:50 Judo: Svetovno prvenstvo, 15:40 Na lepše, 16:10 Ljudje in zemlja, 17:20 Sobotno popoldne, 19:00 Varuhi demokracije, 19:55 Panorama, 20:15 Črna kronika, 20:35 Magnet, 20:50 Po Severni Ameriki s Simonom Reevom, 22:00 Podjetno naprej: Misija Mlada kohezija / Hmeljarstvo Čas, pridelovalec hmelja, 22:30 Vroča lazanja, 22:55 Messi se je poškodoval, 23:25 Videonoč

TOREK, 11.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Tednik, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Kinoteka: Zvezde velikega platna: Meryl Streep, 14:20 Duhovni utrip, 14:35 TV-izložba, 14:50 Kanape/Kanapé, 15:30 Ezopovo gledališče, risanka, 15:40 Mulčki, risanka, 15:50 Nezmotljivi detektivi: Primer težkega trimatlona, 16:05 Smrtonosni plenilci: Divji in čudni, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Slovenski magazin, 17:50 Niki Vrum, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo: Marmorni kolač, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Žarenje, 20:45 RTV Slovenija danes in jutri: Javna razprava o delovanju RTV Slovenija, 22:15 Odmevi, Šport, 23:00 Spomini: Matija Malešič, 0:25 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:50 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:45 Napovedujemo

TOREK, 11.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:10 Videotrak, 9:20 Podoba podobe, 10:10 Dobro jutro, 13:00 Šef doma, s Petro: Špageti s škampi, 13:50 Judo: Svetovno prvenstvo, 15:30 Od kamna do kristala, portret Roka Petroviča, 16:30 Avtomobilnost, 17:20 Joker, kviz, 18:20 Kaj dogaja? 19:05 Bitka za Hongkong, 19:55 Panorama, 20:15 Koda, 20:35 Magnet, 20:50 Nora vojna bratov Marx, 22:05 NaGlas! 22:30 Spolnost, revolucija in islam, 23:35 Videonoč

SREDA, 12.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:10 TV-izložba, 11:25 Vem! 12:05 TV-izložba, 12:20 Jurak, kipar, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Kinoteka: Zvezde velikega platna: Robert Redford, 14:15 Osmi dan, 14:50 Rojaki, 15:15 Mostovi - Hidak, 15:55 Povodni mož, 16:05 Martin Krpan, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ljubezen, 17:50 Kumijine živalske zgodbe, risanka, 17:55 Knjižni molj: Toplota, 18:05 Šef doma, s Petro: Ohrovtovi zvitki in ohrovtov čips, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Film tedna: Sodnica, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Profil, 23:30 Ljubezen, 23:55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:15 Napovedujemo

SREDA, 12.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:00 Videotrak, 9:15 Kanape - Kanapé, 10:05 Dobro jutro, 12:00 Nedeljsko popoldne, 13:50 Judo: Svetovno prvenstvo, 15:30 Šef doma, z Mašo: Marmorni kolač, 16:10 Ambienti, 16:40 RTV Slovenija danes in jutri: Javna razprava o delovanju RTV Slovenija, 18:10 Panorama, 18:30 Zdravje, 18:50 Magnet, 19:00 Slovenski magazin, 19:40 Hokej: EV Zug - SŽ Olimpija, liga prvakov, 22:10 Žrebanje Lota, 22:20 Na utrip srca: Tri življenja Clare Schumann, 23:20 Skrivnost gozda mrtvih: Za večno, 0:25 Videonoč

ČETRTEK, 13.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Arena, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Kinoteka: Zvezde velikega platna: Robin Williams, 14:15 TV-izložba, 14:30 Slovenci v Italiji: Kraška ohcet, 15:00 Moj gost/Moja gostja - Vendégem, 15:35 Spacapufi, 15:50 Maček Muri, risanka, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost: Reševanje Benetk, 17:50 Reaktivčki, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo: Sladki štruklji po moje, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Volitve 2022: Soočenje kandidatov za predsednika republike, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Osmi dan, 23:10 Dediščina Evrope: Prigode mladega Voltaira, 0:20 Ugriznimo znanost: Reševanje Benetk, 0:50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:10 Napovedujemo

ČETRTEK, 13.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:10 Videotrak, 10:20 Dobro jutro, 13:15 Šef doma, s Petro: Ohrovtovi zvitki in ohrovtov čips, 13:50 Profil, 14:50 Ljubezen, 15:40 V kamen, v vodo, 16:35 V petek zvečer, 18:05 Panorama, 18:25 Znanost in tehnologija, 18:45 Magnet, 18:55 Turčija pod Erdoganovo oblastjo, 19:50 Rokomet (M): Slovenija - Bosna in Hercegovina, kvalifikacije za EP 2024, 21:30 Avtomobilnost, 22:10 Ambienti, 22:40 Komorni godalni orkester Slovenske filharmonije (G. Mahler, Adagietto), 22:50 Slovenska jazz scena: Marezijazz 2022: Big Band Cerknica, 23:45 Videonoč

SESTALA SE JE KOMISIJA ZA NARODNOSTI NA MADŽARSKEM

Komisija Državnega zbora za narodnosti, ki živijo na Madžarskem, je imela 26. septembra 2022 v parlamentu prvo sejo v jesenskem obdobju zasedanj. Na začetku so se spomnili prvega predsednika odbora in prvega zagovornika slovaške narodnosti v parlamentu Jánoša Fuzika, ki so ga 22. septembra 2022 pokopali v Szegedu. Člani odbora so prisluhnili poročilu o delovanju urada Varuha osnovnih človekovih pravic v letu 2021, zlasti na področju narodnostnega prava. V obravnavanem obdobju so pregledali 391 zadev, ki se nanašajo na narodnosti, kar predstavlja 11-odstotno rast v primerjavi z letom 2020. Na področju narodnostnega prava je bilo izdanih 16 strokovnih dokumentov in izvedenih 145 strokovnih srečanj. V obravnavanem obdobju so vzpostavili območne pisarne, zaradi vpliva covida 19 so dosegli napredek ob pomoči digitalizacije, saj urad varuha za osnovne človekove pravice pošilja glasila in informativne liste

po spletu. Vabljeni predavatelja sta bila Ákos Kozma, varuh človekovih pravic, in Erzsébet Sándor Szalay, namestnica varuha človekovih pravic,

Člani Komisije Državnega zbora za narodnosti so se sestali v parlamentu

odgovorna za varstvo pravic narodnosti, ki živijo na Madžarskem. Po sestanku je odbor oblikoval stališče v zvezi s poročilom o dejavnostih varuha osnovnih človekovih pravic in njegovih namestnikov v letu 2021.

Ferenc Sütő

Ob Dnevaj evropske kulturne erbe

Ob Dnevaj evropske kulturne erbe je Slovenska zveza 29. septembra organizirala delavnico za izdelovanje rauž iz kreppapira. Pozvali so domanje ženske (Iluš pa Iluško Dončec iz Števanovec, Ciliko Csató z Gorenjoga Senika pa Margit Korpič iz Traušče), stere znajo pa rade delajo rauže iz papira ali drugoga blaga (iz štrumpf ali židani pantlikov). Organizatorge so pozvali gospau Mileno Fridl Zelenik iz Murske Sobotne, stera dela korine, pūšle pa vejnce, kakšne so gnauksvejta delali pri nas tō za snejo, ženina, svadbice, družbane, starašice pa starašine na gostūvanji. Vse tau pripravla s pomočjauv železni maudlinov. Na tej delavnici so že leko sprobali maudline, stera je Slovenska zveza dala narediti po kopiti stari maudlinov gospe Milene Fridl Zelenik. Na delavnico je prišla etnologinja Pokrajinskega muzeja iz Murske Sobotne Jelka Pšajd tō, stera je lidam tomačila, kak pa zakoj so se te rauže delale.

(Več o delavnici v naslednji številki.)

En tau razstave

MS

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtak
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobotka; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

Pod Srebrnim brejgom ...

... so znauva štrajki v maudo prišli. Prvi velki štrajk se je na RTV Slovenija zgaudo. Cejli 24 vōr so štrajkali. Pripovejst o nacionalnom teveni se že skur tri lejta vleče, če nej eške bole duže. Zatoga volo smo od toga v vaši pa naši novinaj tō večkrat pisali. Vsem je dobro poznano, politika se preveč v njivo delo mejša. Po domanje bi prajli, tisto mešajo, ka preveč smrdi. Gnesden je spoj nej lepau novinar biti na tom teveni. Če kaj kritičnoga od indašnji glavašov povejš, brž te za komuništara razglasijo. Gda stoj gnešnje glavaše v zobaj ma, že eno etiketo na tebe zakelijo. Leko povejmo, ka za eden takši zazvrčeni kraug dé, v sterom se ranč tisto mejša, ka smo točkar prajli. Depa, takše talanje etiket se ne godijo samo na nacionalnom teveni. Takše se v krčmej tō leko čūje. Tam za šankom vejo takše male bojne vōvdariti. Trno trbej pasko meti, ka stoj povej, ka se brž kakši mauder »šank političar« vej užaliti. Dobro, té bojne se z geziki bijejo, pesnice zato eške ne popevajo. Iz takši bojn za šankom pa je do enoga drugoga fenomena prišlo. V nisteri varašaj pa velki vesnicaj se vej, steri v stero ojdijo. Od toga ena anekdota pripovejda, tak dé:

Dva možakara po parki se šetata. Za en čas eden pravi, ka neka bi spila. Veselo se do prve krčme napuatita. Prvi že za klūko drži, dveri gor ške oprejti. Drugi njemi pravi: »Čūj, ge ne vej, če bi nut staupo. V njau tisti bole levi ojdijo. Ge bi kama indrik šau.« Drugi njemi nazaj povej: »Vej pa nut v pijači se ne vidi, ka si stoj brodi pa nej v steri politični kraj vleče.« Tisti drugi pa se že gor vužge: »Aja, ti bi es nut staupo? Ge pa s komuništarom že nemo kulak pit ojdo!«

Ta anekdota nam samo od toga pripovejda, kak je tau slovensko politično talanje na »naše« pa »njigve« že v vse lūjkne življenja nut prišlo. Od toga pa nam šala pripovejda, neje kak istinska anekdota, depa, dun nam od vsega toga pripovejda.

Dvej ženski pri padari na red čakata. Nejsta si poznanivi, depa, dun med seuv gučati začneta. Vejte, kak tau dé. Od kejc je stera doma, ka dela pa vse takše. Pa gnauk samo ena bole po tiūma pita: »Gospa, povejte, ste vi za NSi?« Druga go čūdno pogledna pa njoj nazaj povej: »Nej, gospa, ge sam prišla davat kri (krf).«

Gvūšno, ka vse takše »talanje« v kampanjo za nauvoga predsednika ali predsednico R Slovenije je že davnik nut prišlo. Zveškoga vsikši kandidat na velke pripovejda, kak za njim nikšna partija ne stodji. Enim bi leko prajli, ka lažajo kak pes beži. S fligera doj se vidi, kak tau nikak ne more istina biti. Gnes eno menje naprej ne prinesemo, vsikši normalen vej, kak se v tej žmetni politični bojnaj bijejo. Moramo pa se pitati, zakoj takše gučijo, ka nikoga za seuv nemajo? Praksa je pokazala, kak tisti brezi politične farbe na nausi, vekše šanse majo. Zagnauk vōgleda, ka 8 kandidaov šké na »prezidenta« stolec si dojsesjti. Tak se že vej, ka prve volitve eške gvūšno nedo té dirke zgotauvile. Dva ta mogla v drugi kraug titi, politični analitiki tak pravijo. Kak bau, gvūšno, ka zvejdte. Zvejdli ste že tau tō, kak je Slovenija velko Norveško v brsanji labde »zabila«. Pa smo si vūpali napisati, ka tau velko veseldje leko brž dovjgasne. Kak ena lastojca ne prinese sprtoletja, tak se s tem kriza slovenskoga nogometa nede zgotauvila. Trbej povedati, ka pošteno smo mimo brsnoli. Fusbalerge so vse na glavau obrnuli. Švede iz svoje grupe Lige narodov so vōličili. Kak vōgleda, nej samo ena lastojca priletejla.

Nej trbej dvakrat prajti kak Srebrni brejg na tau gleda. Zaprav, un tevena ne gleda. Vidi tau, kak dobro brsanje lidam veseldje pirnese pa potejm na cejle politične kolobocije tak malo tapozabijo. Tau je dobro, trno dobro, eške vej prajti.

Miki Roš

www.porabje.hu